

Opinnäytetyö YAMK

Kulttuuriala

Luova tuottaja

2018

Paula Harjamäki

ELÄN – EREHDYN – AJATTELEN

– nuorten osallisuuden tukeminen taidelähtöisin
menetelmin

Paula Harjamäki

ELÄN – EREHDYN – AJATTELEN

- nuorten osallisuuden tukeminen taidelähtöisin menetelmin

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia osallistujan omaa toimijuutta korostavaa Elän – erehdyn – ajattelen -konseptin toimivuutta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten osallisuuden tukemissa. Artikkelissa selvitetään sitä, miten tämä taidelähtöisiin menetelmiin perustuva konsepti toteutettiin ja onnistuttiinko siinä kasvattamaan osallistujien uskoa omiin mahdollisuuksiinsa. Tarkastelen myös sitä, miten suuri vaikutus ohjaajan persoonalla oli toiminnan onnistumiseen.

Työn toimeksiantajana oli Maskun-Ruskon-Vahdon 4H-yhdistys ry. Konseptin pilotointi toteutettiin yhteistyössä Maskun kunnan nuorten työpajatoiminnan kanssa. Osallistujia havainnoitiin konseptin toteuttamisen aikana. Osallistujia haastateltiin tutkimuksen puolivälissä sekä puoli vuotta konseptin pilotoinnin loppumisen jälkeen Ensimmäisessä avoimessa haastattelussa kartoitettiin osallistujien taustaa ja myöhemmässä haastattelussa pilotoinnin jälkeen etsittiin vastausta siihen, onnistuttiinko konseptin avulla kannustamaan nuoria toteuttamaan unelmiansa. Konseptin pilotointi toteutettiin keväällä 2016 ja seuranta-haastattelut tammikuussa 2017.

Elän – erehdyn – ajattelen -konseptin pilotointi onnistui hyvin ja se tuki osallistujia eteenpäin. Konseptin vahvuus on sen joustavuudessa. Se on mahdollista toteuttaa onnistuneesti, vaikka osallistujaryhmän tuen tarpeet poikkeisivat toisistaan. Käytännön toimintatavat muuttuvat ja muokkaantuvat ohjaajan ja osallistujien osaamisresurssien mukaan. Sama ominaisuus on myös konseptin uhka. Sen toteuttaminen vaatii ohjaajalta omien tietojen ja taitojen kartuttamista, ohjaamisvälineiden kehittämistä ja osallistujien taitojen havainnoimista aktiivisesti koko prosessin ajan.

ASIASANAT:

Taidelähtöiset menetelmät, konsepti, osallisuus, nuoret, syrjäytyminen

Paula Harjamäki

TO LIVE – TO MAKE MISTAKES – TO UNDERSTAND

- Art-based methods used in supporting the inclusion of young people

Abstrack

The author has constructed a concept “To live – to make mistakes – to understand”. In this thesis the author is researching the functionality of the method in supporting the young people at the edge of exclusion. In this article it is explained how this method was put into a practice and how it managed to increase the conviction of the participants believe in their potentiality. This article also considers the influence of the personality of the tutor, the interactions and possible effects of tutor personality the successes of the young people realizing their stated dreams.

This research has been requested by Masku-Rusko-Vahto 4H organization. The piloting concept took place in co-operation with the youth workshop activities of the municipality of Masku. During the research period, the author made observations of the selected study group. Through the middle of the research-period the participants were interviewed. The situation of the participants within the study group was surveyed after six months. The answers to the question, did this method manage to support young people to realize their dreams, clearly showed positive and affirmative outcomes.

This research timeline states that it was put into practice in the Spring 2016 and the interviews were conducted in January 2017.

“To live – to make mistakes – to understand -concept was a success and it clearly supported the young people in selected study group. The flexibility and the capability for answering to the needs of the participants made the concept a noteworthy method increasing positive outcomes and preventing exclusion. The flexibility of the concept however, makes “a treat” of this approach. Therefore, to counteract the “treat effect”, it is necessary for the tutor to increase their own knowledge and abilities throughout the time stated concept process.

KEYWORDS:

Inclusion, Exclusion, Art-based methods, Concept, Young people

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 ELÄN – EREHDYN – AJATTELEN-KONSEPTIN ESITTELY	7
2.1 Elän – erehdyn – ajattelen-konsepti	8
2.2 Taidelähtöiset menetelmät	9
3 BRANKKARIN PROJEKTI	11
3.1 Työpajatoiminta Maskussa	12
3.2 Projektin kulku	13
3.2.1 Helmikuu	14
3.2.2 Maaliskuu	16
3.2.3 Huhtikuu	17
3.2.4 Toukokuu	18
3.2.5 Kesäkuu	19
3.2.6 Heinäkuu	21
4 NUORTEN HAASTATTELUT	22
4.1 Nuorten taustat ja avainkokemukset	22
4.2 Tilanne haastattelun aikaan (kevät 2016)	25
4.3 Tulevaisuuden toiveet	25
4.4 Olisiko joku voinut auttaa?	26
5 OHJAAJAN MERKITYS	27
6 KOKEILUN TULOKSET	29
7 LOPUKSI	30
LÄHTEET	32

1 JOHDANTO

Jokainen ihminen on ansainnut tulla kuulluksi ja nähdyksi – jopa haistetuksi. Kaikilla on tämä oikeus syntyessään. Jokaisella ihmisellä – myös nuorella – on oikeus tehdä valintoja elämässään. Nämä valinnat voivat olla hänen opinto- ja työuransa kannalta vääriä tai vahingoittaa hänen terveyttään. Oikeus omiin valintoihin, kuulluksi ja nähdyksi tulemiseen, ei aina toteudu yksilön kohdalla silloin, kun on jo kerran tai useammin elämässään valinnut väärin. Vaarana on, että ajaututaan tilanteisiin, joissa joku toinen: viranomainen, nuorisotyöntekijä, työpajaohjaaja, opettaja, taiteilija, tietää paremmin kuin nuori itse, mitkä ovat oikeat valinnat. Nuorten tasavertainen kuuleminen on vaikeaa tilanteissa, joissa toinen osapuoli saa siitä palkkaa ja toinen on paikalla tavallaan pakotettuna. Näissä tilanteissa voi taidelähtöisiin menetelmiin perustuvasta konseptista löytyä keinoja yhdenvertaiseen kohtaamiseen.

Omien arvojeni mukaan eläminen ja vapaus toimia luovasti elämän solmu- ja ratkaisukohdissa, niin itse aiheutetuissa kuin yhteiskunnan erilaisten normien ristipaineissa, ovat olleet itselleni tärkeimpiä kannustimia vaikeissakin tilanteissa. Nuoruudessani olin yhteiskunnan näkökulmasta syrjäytymisvaarassa oleva: opinnot keskeyttänyt, työtön ja päihdehakuksessa seurassa liikkuva. Itse en kokenut olevani syrjäytynyt, vaan yhteiskunnan rajamailla elävä, aktiivinen toimija. Vaikka omasta nuoruudestani on jo aikaa, myös 2000- ja 2010 luvuilla nuoret ajattelevat, että syrjäytyminen on enemmän kuin vain opiskelu- tai työpaikan puuttumista. Se ilmenee elämänvalintoja kaventavana ulkopuolisuutena yhteiskunnan valtavrasta, instituutioista ja/tai ihmissuhteista. Nuorten mielestä syrjäytyminen liittyykin ennen kaikkea yksinäisyyteen (Törrönen & Vornanen, 2002). Samaa johtopäätökseen tultiin vuonna 2009, kun haastateltiin nuoria syrjäytymiseen vaikuttavista seikoista. Nuorten mielestä yksinäisyys oli yksi suurimmista yksittäisistä syistä syrjäytymiseen. (Myllyniemi 2009.) Yhteistä syrjäytymisvaarassa oleville tai jo osittain syrjäytyneille nuorille on, että he kokevat itsensä yksinäisiksi ja heiltä puuttuu omanarvontunto (Jalonen 2012).

Tämä artikkeli perustuu opinnäytetyönä toteuttamaani kehittämishankkeeseen, jonka toimeksiantajana oli Maskun-Ruskon-Vahdon 4H-yhdistys. Yhdistys on nuoriso- ja kansalaisjärjestö, jonka toiminnan tavoitteena on tukea nuoria kasvamaan oman elämänsä aktiivisiksi vaikuttajiksi. Menetelminä ovat muun muassa työelämätaitojen

kehittäminen ja kansalaistoiminta. Yhdistys kuuluu samaan työalueeseen kuin Turun 4H-yhdistys, jossa työskentelen toiminnanjohtajana.

Opinnäytetyöni kehitystehtävänä oli pilotoida NATTA -nuori aktiivinen tärkeä tekijä, hankkeeseen luomaamme taidelähtöisiin menetelmiin perustuvaa konseptia nuorten syrjäytymiskehityksen kääntämiseksi kohti aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Konseptin kehittämisessä olivat apuna syksyllä 2015 Maskun ja Naantalin alueella tehdyt nuorten haastattelut. Konseptin kokeilu toteutettiin vuoden 2016 keväällä.

Elän – erehdyn – ajattelen-konseptissa käytettiin taidelähtöisiä menetelmiä nuorten oman aktiivisuuden ja tulevaisuuden uskon herättelemiseksi. Nuorisotyöntekijä Anna-Reetta Sorell kertoi Ylen uutisissa syyskuussa 2013 kohdanneensa työssään syrjäytyneitä nuoria ja hänen mukaansa yhteistä heille kaikille oli haaveiden puute. Sorellin sanoin: syrjäytynyt nuori ei enää unelmoi. Pilotoitavassa konseptissa tarjottiin nuorille välineitä ja aikaa unelmien henkiin herättämiseksi.

Opinnäytetyössäni tein yhteistyötä Maskun kunnan vapaa-aikapalveluiden työpajatoiminnan kanssa. Toimin itse vastuuohjaajana projektissa. Kokeilun aikana tapaamisia havainnoitiin ja vapaaehtoisille ryhmäläisille tehtiin avoimet haastattelut. Nuorten tilannetta kartoitettiin projektin aikana ja puoli vuotta sen päättymisen jälkeen. Projektin aikana tehtyjä havaintoja ja haastatteluista hyödynnettiin tässä artikkelissa.

Tarkastelen artikkelissani kokeilun kulkua, tuloksia ja vaikutuksia lähinnä opinto- ja työelämän lähtökohdista. Nuorten syrjäytyminen yhteiskunnasta on inhimillisen menetyksen lisäksi kallista pienelle maalle ja sen tulevaisuudelle. Päättökysymykseni on se, edistikö taidelähtöisiin menetelmiin perustuva toiminta nuorten hakeutumista opintoihin tai työelämään? Pohdin artikkelissa myös sitä, mitä nuorten kohtaaminen vaatii ohjaajalta sekä etsin kokeilussa tehdyistä nuorten haastatteluista vastausta siihen, mitä he itse ajattelevat omasta kehityksestään. Näkevätkö nuoret, että jokin tietty kohta tai tapahtuma johti syrjäytymiskehitykseen? Ja olisiko jonkun virallisen tahon asiaan puuttuminen auttanut ja näin ennaltaehkäissyt tätä kehitystä?

2 ELÄN – EREHDYN – AJATTELEN -KONSEPTIN ESITTELY

Kehitin Elän – erehdyn – ajattelen-konseptia taustateorianani Senin (2002) kyvykkyyden (capability) -teoria. Hänen mukaansa hyvinvointi on kyky, ei niinkään jotain ulkopuolelta annettavaa hyvää. Senin teoria on tässä enemmänkin viitekehys kuin tarkasti määrittelevä teoria. Lainasin Palolan, Hannikainen-Ingmannin, Karjalaisen (2012) laatimasta tutkimusraportista seuraavat otsikot nuorten hyvinvointikykyjen selittämiseksi. Otsikkojen alla oleviin selityksiin olen lisännyt myös omia ajatuksiani.

- *Jokaisella nuorella on kykyjä ja taitoja (kaikilla erilaisia)*
Nuori tarvitsee tukea löytääkseen omat taitonsa ja tunteen siitä, että nämä löydettyt kyvyt ja taidot ovat hänestä itsestään ja hän voi niitä itse käyttää ja kehittää omassa elämässään. Vaikka nuorella on kykyjä, hänellä ei ole läheskään aina mahdollisuutta toteuttaa niitä käytännössä.
- *Tärkeää on, mitä nuori voi tehdä ja miten hän voi toimia yhteiskunnassa kykijensä pohjalta.*
Nuorelle on merkityksellistä, että hänellä on luottohenkilö, johon hän voi tarvittaessa ottaa yhteyttä. Viranomaispalveluiden pitäisi mieluummin kannustaa nuorta tarvittavaan muutokseen, kuin pitää häntä rangaistuksilla tai vastaavilla keinoilla esimerkiksi sosiaalitoimiston asiakkaana. Jos nuori tekee virheen ja epäonnistuu hakeutuessaan koulutukseen, on tärkeää, että häntä tuetaan uudelleen hakeutumaan opiskelujen tai työelämän pariin ilman esimerkiksi taloudellisia sanktioita. Näin hän oppii vähitellen tunnistamaan omia mahdollisuuksiaan ja rajoituksiaan. Merkityksellistä on se, millaisiin kokemuksiin nuori kokee yhteiskunnan jäsenenä yltävänsä.
- *Nuori tarvitsee aitoja toimintamahdollisuuksia (rakenteet) ja vapautta toimiakseen yhteiskunnassa.*
Tutkimusraportin mukaan erilaiset byrokraattiset pakotteet ja rajoitteet rangaistuksineen ennemminkin syrjäyttävät kuin tukevat nuoria. Yhteiskunnassa ei ole aidosti mahdollisuuksia kaikille kouluttautumiseen tai työhön. Erityisesti silloin, kun nuorelta puuttuu keskiluokkainen toimintaympäristö, esimerkiksi perheen

tuki. Olisi tärkeää tutkia ja tietää, mitä nuorelle on tapahtunut aikaisemmin ja minäkalaiseen toimintaan hän oikeasti pystyy tuettuna omien kokemustensa ja kykujensä pohjalta.

- *Oma ääni ja arvot ovat nuorelle motivaation lähde.*

Raportissa nuorten lisäksi sosiaalityöntekijät kuvailivat yhteiskunnan nuorille rakentavia raameja todella keskiluokkaisesta näkökulmasta ja kokemuksesta kehityksiksi. Nuorten kokemuksia olisi aidosti kuunneltava ja tunnustettava se, että usein nuori itse konsultoi virallista tahoa niistä olosuhteista, joissa hän on elänyt ja kasvanut. Tätä kautta yhdessä nuoren kanssa syntyy aito motivaatio oman elämän tarkastelemiseen.

2.1 Elän – erehdyn – ajattelen-konsepti

Konsepti perustuu neljään asiaan, jotka ovat keskenään yhtä tärkeitä:

1. *Tasa-arvoisuus*

Nuorten taustaa ei kartoiteta tapaamisten alussa. Avoimet, nuorille vapaaehtoiset haastattelut tehdään vasta muutaman tapaamiskerran jälkeen. Ohjaaja ei alussa kysele nuoren henkilökohtaisista asioista, nuori voi toki itse kertoa niistä. Nuoren jaksamista ryhmässä seurataan havainnoiden.

2. *Kontekstisidonnaisuus*

Kohtaamis-/kokoontumispaikan tarjoamat resurssit muokkaavat tapaamiskerran sisällön. Nuorelle ei viedä valmista menetelmää, kuten esimerkiksi teatteri-ilmaisu vaan menetelmä muokataan tilanteen mukaan. Pääasia on, että tekeminen on jotain konkreettista, parhaimmassa tapauksessa myös muita hyödyttävää toimintaa.

3. *Ohjaaja(t)*

Ohjaajalla on tärkeä rooli konseptissa. Hänen innostuksensa ja luottamus nuorten kykyihin ovat edellytyksenä sille, että nuoret aktivoituvat. Ohjaajan on uskallettava astua yhdessä nuorten kanssa oppimaan uutta, kokeilemaan ja yrittämään.

4. *Ohjaajan/ohjaajien ja nuorten verkostot*

Ohjaajalla on työkokemuksestaan ja verkostoistaan paljon osaamista. Verkostojen kautta ohjaajan tiedot ja taidot eri menetelmistä moninkertaistuvat. Myös nuorilla on tuttava- ja perhepiireissään ihmisiä, jotka osaavat neuvoa. Verkostojen ansiosta asiantuntijuus kasvaa ja prosessin aikana eteen tuleviin pulmiin saadaan tiedollista ja taidollista sekä usein myös materiaalista apua.

2.2 Taidelähtöiset menetelmät

Taidelähtöiset menetelmät ovat yleiskäsite monenlaiselle työskentelylle ja eri taidemuodoille. Menetelmillä pyritään vaikuttamaan tai saamaan muutosta aikaiseksi osallistujien ajattelussa tai toiminnassa. Taidelähtöisillä menetelmillä voidaan tehdä yhdessä taidetta tai niitä voidaan käyttää välineenä muihin tarkoituksiin. Menetelmille on yhteistä se, että osallistujat eivät yleensä ole taiteen ammattilaisia ohjaajaa lukuun ottamatta. Pekka Korhonen kirjoittaa TAIKA-hankkeen blogissa 2013, että yhteinen asia kaikille taidelähtöiset menetelmät käsitteen alla tehtävälle toiminnalle on se, että päämääränä on tuottaa hyvinvointia yksilölle, yhteisölle ja ympäristölle. Usein toiminnassa on tarkoitus tuoda jokin syrjään jäänyt ihmisryhmä tai asia näkyväksi. Esimerkiksi Turun ammattikorkeakoulun Näkymättömät - Nuorten digitarinat -hankkeessa syrjäytymisvaarassa olevat nuoret saivat oman digitarinansa tekemisen kautta itsensä näkyviksi ja samalla heidän taitonsa toimia digitaalisessa ympäristössä kohenivat (Hemgård 2016).

Taidelähtöiset menetelmät sopivat syrjäytymiskehityksen katkaisemiseen tai muutoksen alkuun saattamiseen, sillä niiden avulla voidaan harjoitella useita elämässä tarvittavia taitoja. Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ryhmässä, tekemällä ja kokeilemalla erilaisia uusia asioita. Tavoitteena on kohentaa itsetuntoa. Tämä antaa rohkeutta ja tunteen siitä, että yksilö hallitsee toimintaansa eri tilanteissa, ensin pienissä ja ajan oloon suuremmissa elämän valinnoissa.

Taidelähtöinen tekeminen, pohdiskelu ja toiminta antoivat monitasoisen lähtökohdan yksilön ja ryhmän kohtaamiseen kehittämishankkeessani. Toiminta oli osallistujaa tukevaa ja siinä tutkittiin itseä ja ympäristöä, pohdittiin tapoja ja tottumuksia, opittiin. Yhtä aikaa haastavaa ja innostavaa konseptin kokeilussa oli menetelmän valinnanvapaus. Minun oli kohdattava nuoret ilman valmista keinoa, joten olin täysin tilanteen ja nuorten armoilla, mukanani idea ja innostus.

Projektissa taidelähtöisiä menetelmiä käytetään useita ja taidelähtöinen ajattelumalli on mukana kaikessa tekemisessä. Yksittäisen nuoren aktivoituminen näkyy myös hänen elinpiirissään ja levittää sitä kautta hyvinvointia yhteisöönsä. Parhaimmassa mahdollisessa tapauksessa yksittäisen nuoren muutos vaikuttaa myönteisesti ympäristön suhtautumiseen nuoriin työttömiin tai päihdeongelmaisiiin. Ihmisille annetaan oikeus elää, erehtyä.

3 BRANKKARIN PROJEKTI

Kehittämistehtävässäni hain osallistujaryhmään nuoria, joilla oli jonkinlainen syrjäytymistä ennustava vaihe menossa elämässään. Sanberg tutkii väitöskirjassaan syrjäytymiskäsitteen historiaa ja pohtii johdannossaan sitä, että syrjäytymisessä on kyse yksilön ja yhteiskunnan välisestä suhteesta, se mitä syrjäytymisellä tarkoitetaan, muuttuu koko ajan (Sanberg 2015, 1–2). Elän – erehdyn – ajattelen -konseptin mukaan ohjaajan ei ole hyvä tietää alussa paljoa osallistuvan nuoren taustasta. Kehittämistehtäväni kokeilun onnistumisen kannalta jonkun toisen tahon piti määritellä osallistujat yhteiskunnan näkökulmasta syrjäytymisvaarassa oleviksi. Maskun kunnan työpajan kanssa yhteistyö takasi oikean kohderyhmän. Konseptissa syrjäytymisvaarana pidetään muun muassa opiskelun keskeytymistä tai työttömyyttä, päihdeongelmaa tai lieviä mielenterveysongelmia.

Kiersin kertomassa projektista työalueeseeni kuuluvien Leader Varsin Hyvän toimialueen nuorisotaloilla (www.varsinhyva.fi/yhdistys/toiminta-alue/). Toiveenani oli, että viesti tavoittaisi nuorisotaloilla olleiden nuorten välityksellä myös muita sopivia nuoria. Vierailin myös Maskun, Naantalin, Ruskon ja Turun vapaa-aikatoimissa keskustelemassa konseptin pilotoinnista työntekijöiden kanssa. Nuorten kanssa toimineista yhdistyksistä ja yhteisöistä otin yhteyttä muun muassa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Rymättylän yhdistykseen (Rymättylän nuorisotalo), Suomen Punaisen Ristin Turun osastoon (Halisten nuorisotalo ja maahanmuuttajanuorten kotouttaminen), Lemun VPK:hon.

Tiedotus- ja keskustelukierrosten jälkeen minulla oli kaksi tasa-arvoista paikkaa, joissa konseptia voisi pilotoida: Turun Halisten kaupunginosassa vuonna 2016 avautuva nuorisotalo ja Maskun keskustassa kunnan kerhotila Brankkari. Loppujen lopuksi valinta tehtiin puolestani, sillä Halisten nuorisotalo otettiin käyttöön vasta vuotta myöhemmin. Toinen seikka, mikä puhui Brankkarin puolesta, oli siellä tammikuussa 2016 aloittanut työpajatoiminta. Työpajalla oli tilaa uuteen hankkeeseen ja mahdollisuus käynnistää se, koska toiminta ei ollut vielä vakiintunutta. Olin käynyt konseptin esittelykierroksella kertomassa työpajan nuorille ja heidän ohjaajalleen osallistumismahdollisuudesta. Nuoret olivat osoittaneet varovaista kiinnostusta projektia kohtaan. Konseptin toteutumisen kannalta olisi ihanne, kun työpajan nuoret innostuvat kokeilusta. Heillä oli virallisesti olemassa oleva syrjäytymisvaara, jonka vuoksi he olivat mukana työpajatoiminnassa. Näin konseptin mukainen ohjaajan mahdollisimman vähäinen ennakkotieto osallistujien taustasta toteutui.

Keskustelin työpajan nuorten kanssa ja mukaan ilmoittautui seitsemän nuorta miestä. He olivat iältään 21-28 vuotiaita. Työpajassa kävi kokeilun aikana muitakin nuoria ja muutama aikuinen tutustumassa toimintaan. He osallistuivat toimintaan, kun he kokivat sen mielekkääksi. Koska työpajatoiminta oli Maskun kunnan alueella uutta toimintaa, vaihtelivat myös ryhmäläisten osallistumismahdollisuudet. Kunta työllisti työpaja nuoria välillä omiin työtehtäviinsä. Kaiken kaikkiaan saimme nuorten asiat hoidettua yhteistyössä työpajaohjaajan kanssa niin, että osallistuminen konseptin kokeiluun onnistui hyvin. Nuorten työskentely muualla pidensi parilla kuukaudella projektin toteuttamisaikaa. Kokeilujakson venyminen vaati osallistujilta sitoutumista ja sisäistä motivaatiota olla mukana. Osallistuminen oli nuorille vapaaehtoista.

3.1 Työpajatoiminta Maskussa

Opetus- ja kulttuuriministeriön raportissa *Työpajatoiminta 2015* (Bamming & Hilpinen 2016) määritellään työpajatoiminta seuraavasti:

Työpaja on yhteisö, jossa työnteon, tekemällä oppimisen ja siihen liittyvän valmennuksen avulla pyritään parantamaan yksilön arjenhallintataitoja sekä kykyä ja valmiuksia hakeutua koulutukseen tai työhön. Työpajojen menetelmiksi ovat vakiintuneet työ- ja yksilövalmennus. Työvalmennuksen avulla kehitetään valmennettavan työkykyä ja työelämässä tarvittavaa osaamista ja yleisiä työelämätaitoja. Yksilövalmennuksella tuetaan toimintakyvyn ja arjenhallinnan kehittymistä. Työpajatoiminta asemoituu julkisen sektorin palvelukokonaisuudessa sosiaalialanpalvelun ja nuorisotyön sekä avointen työmarkkinoiden ja koulutuksen välimaastoon. Työpajatoiminnan rahoitus on monikanavaista ja koostuu mm. valtionavusta (OKM, nuorisotoimi), toiminnan ylläpitäjän rahoitusosuudesta, valmennuspalveluiden tuloista (Ostajina mm. KELA, sosiaalitoimi, TE-palvelut, oppilaitokset) sekä muista mahdollisista työtoiminnan tuotoista. (Bammin & Hilpinen s.6)

Nuoret voivat tulla mukaan työpajatoimintaan useaa eri väylää esimerkiksi työvoima- tai sosiaalitoimiston lähettäminä. Työpajatoimintaan voi hakeutua myös omatoimisesti. Toiminnassa mukana oleminen on usein edellytys sille, että nuori saa työttömyys- tai toimeentulotukea.

Maskussa työpajatoiminta oli vielä kokeilu, toimintaa ei ollut vakinaistettu kunnan palveluksi. Myös työpajaohjaajan työsopimus oli määräaikainen ja voimassa vuoden 2016 loppuun. Kolme pientä naapurikuntaa: Masku, Mynämäki ja Nousiainen järjestivät toimintaa yhdessä. Ohjaaja työskenteli vuoropäivinä eri kuntien työpajaryhmien kanssa. Hänen työparinaan toimi tarvittaessa etsivä nuorisotyöntekijä tai muu kunnan vapaa-aikatoimen ohjaaja. Työpajatoiminnassa käytetään useita eri toimialoja ja menetelmiä työtaitojen kasvattamiseksi. Usein kunnissa on muun muassa tekstiili- tai puutyöalan työpajoja, joissa valmistetaan alihankintatöitä esimerkiksi yrityksille. Koska Maskussa työpajatoiminta oli vasta alussa ja kokoontui työpajaohjaajan kanssa vain maanantaisin, toiminnalle

ei ollut vakiintunut vielä mitään erityistä ”Maskun mallia”. Ennen konseptin kokeilun käynnistämistä nuoret olivat saaneet ohjausta erilaisiin työnhakumenetelmiin ja yksilöllistä ohjausta sekä keskusteluapua biljardin peluun ja yhteisen ruoanlaiton ohessa. Konseptin kokeilu ei siis aiheuttanut ongelmia mihinkään valmiiksi suunniteltuun toimintaan vaan antoi yhteistyökumppanille mahdollisuuden hyviin tuloksiin ja sitä kautta toiminnan vaikiinnuttamiseen.

3.2.Projektin kulku

Ensimmäinen tapaaminen oli 26.1.2016 Brankkarilla. Meitä oli kokoontumisessa yhteensä yhdeksän: seitsemän nuorta, työpajaohjaaja ja minä. Kerroin osallistujille itsestäni ja 4H-toiminnasta. Selitin mahdollisimman rehellisesti ja avoimesti sitä, miksi halusin Maskun – Ruskon – Vahdon 4H-yhdistyksen kanssa pilotoida Elän – Erehdyn – Ajattelun-konseptia heidän kanssaan. Keskustelimme myös kaksoisroolistani projektissa. Olin mukana sekä ohjaajana että itsekkäistä syistä tekemässä tutkimusta opinnäytetyötäni varten. Sain kaikilta osallistujilta luvan havainnoida heidän keskustelujaan. Sovimme myös, että muutaman viikon kuluttua, noin projektin puolivälissä haastattelisin heitä. Haastatteluun suostuminen olisi vapaaehtoista eikä edellytys projektissa mukana olemiselle. Välitin heille kiitollisuuteni itseni ja yhdistyksen puolesta, kun he olivat lähteneet projektiin.

Jokainen kokoontumiskerta kesti neljä tuntia ja sisälsi ruokatauon. Sovin ensimmäisellä kerralla käytännön asioista ja vastuista työpajaohjaajan kanssa. Keskustelin ohjaajien kanssa päivän kulusta ja projektin etenemisestä. Työpajaohjaaja vastasi osallistujien poissaolojen raportoinnista eteenpäin sekä muista mahdollisista viranomaisyhteyksistä. Minä vastasin konseptin kokeilusta, nuorten ohjaamisesta siinä sekä projektin yhteydessä mukaan tulleiden ohjaajien työnjohdosta. Työpajaohjaaja oli mukana useimmilla kerroilla projektin aikana.

Nuoret olivat keskustelleet keskenään siitä, mitä he halusivat toteuttaa kokeilussa. Heillä oli kaksi yhteistä toivetta. Ensimmäinen oli se, että he halusivat tehdä jotain, josta oli hyötyä muille esimerkiksi nuoremmille nuorille, jotka käyttävät nuorisotilaa. Toinen oli se, että he halusivat tehdä jotain oikeaa, konkreettista asiaa, oppia ja saada mielellään todistukset osallistumisestaan. Osa työpaja nuorista kertoi, että he olivat olleet mukana eräässä toisessa projektissa, jossa piti opetella pintakäsittelyä saunaremontin yhteydessä. He olivat koko projektin ajan kuljettaneet kottikärryillä tavaroita ja pesseet lakka-

pensseleitä. Tapaamisen päätteeksi sovimme, että seuraavalla kerralla aloitamme tosi-toimet. Osallistujat saivat tehtäväkseen miettiä, mikä oli sellainen tekemisen muoto, missä heidän yhteiset toiveensa toteutuisivat.

Olin innoissani nuorten aktiivisuudesta ja tyytyväinen siihen, että odotukseni konkreettisen tekemisen tarpeesta toteutui.

3.2.1 Helmikuu

Helmikuussa oli viisi maanantaita ja kokoonnuimme niistä kolmena. Koulujen hiihtolomaviikon lomailimme ja helmikuun viimeisenä maanantaina nuorille oli työvoimatoimiston järjestämä työnhakuinfo. Olin varustautunut ensimmäiseen tapaamiseen paperein, värikynin sekä avoimin mielin. Maskun kunnan etsivän nuorisotyöntekijän kautta mukaan tuli vielä yksi nuori.

Nuoret olivat viikon aikana yksin ja yhdessä työpajaohjaajansa kanssa miettineet mikä toiminta toteuttaisi heidän yhteiset toiveensa projektille. He olivat päättäneet, että halusivat kunnostaa kokoontumispaikkana toimivan kerhotila Brankkarin. Siellä kokoontuvat päivisin heidän lisäksi eläkeläiset biljardi- ja karaokekerhoissaan sekä MLL:n vauvakerho, iltapäivisin tilaa käyttivät 4H:n järjestämät koululaisten harrastekerhot ja iltaisin tilassa toimivat nuorten avoimet illat eli ”nuokkarit”. Tilaa myös vuokrattiin yksityistilaisuuksiin. Hyöty kohdistuisi monen ikäiseen maskulaiseen ja projektin aikana nuoret oppisivat useita taitoja. Tilan nuorten iltojen kävijöiden keskuudessa oli tehty jo järjestöjen ja kunnan puolesta selvitystä tilojen viihtyvyydestä. Kaikissa vastauksissa toivottiin paikan remontoimista ja siisteyteen panostamista.

Mietimme yhdessä mitä kaikkea sisäremontin tekemiseen sisältyisi eli mitä kaikkea voisimme yhdessä oppia. Remonttiin kuuluisi muun muassa pintarakenteiden purkua, johon liittyisi paljon työturvallisuusasiaa; sisustussuunnittelua, johon sisältyisi väri- ja materiaalioppia; maalaamista, listoitusta, koristemaalausta ja tilojen taideteosten suunnittelua ja tuottamista. Meidän pitäisi saada luvat kunnalta ja vielä mahdollisimman nopeasti, jotta saisimme valmista kokeilun puitteissa. Mukaan tullut uusi ryhmäläinen halusi oppia valokuvausta ja hänen roolikseen tuli projektin dokumentointi oppimisen ohella. Ryhmä heittäytyi haaveilemaan ja kuvitteli miltä heidän ystävistään ja esimerkiksi entisistä työkokeiluohjaajistaan tuntuisi, kun he näkisivät mitä ryhmä oli saanut aikaiseksi. Kun haaveilussa tuli tauko, pyysin nuoria miettimään eri tilan käyttäjien tarpeita seuraavaksi keräksi, niin voisimme jatkaa väriopilla ja sisustus pohdinnoilla.

Minä otin sillä aikaa yhteyttä kunnan viranhaltijoihin, jotka olivat vastuussa asioista, joihin meidän toimintamme kohdentuivat. Tekniseltä johtajalta saimme luvan projektiin ja rahaa materiaalihankintoihin, työpäälliköltä toivoimme konkreettista neuvontaa kunnan tavoista toimia esimerkiksi purkutyöjätteiden kuljettamisessa. Vapaa-aikatoimen päälliköltä taas saimme tietoa tilakäyttäjistä ja rahaa somistamiseen ja välineisiin. Lista oli pitkä. Ystävä- ja tuttavaverkostosta ja työpaikan yhteistyökumppaneista löytyi myös paljon tarvittavaa tietotaitoa.

Helmikuun toisena maanantaina kävimme läpi värioppia ja nuoret miettivät mitä eri värit heille merkitsevät. He piirsivät ja maalasivat värimietteitään ja pohtivat esimerkiksi sitä, miten värit vaikuttivat pelihuoneessa pelaajaan. Ryhmä oli päättänyt toteuttaa tilaan erillisen pelihuoneen ja pyytää maskulaisilta pelejä lahjaksi. Helmikuun viimeisellä kerralla syventyisimme purkutöihin.

Purkutyön aloittamiseksi olimme saaneet kunnalta lavan rakennuksen isoimpien ikkunoiden alle. Nuorisotila sijaitsee vanhan palokuntarakennuksen yläkerrassa ja sinne johtavat kapeat, rautaiset portaat, jotka ovat talvella liukkaat. Purkujätteet heitettiin työturvallisuuden vuoksi suoraan ikkunasta lavalle. Vaikka emme olleet saaneet vielä virallista lupaa projektillämme, otimme riskin ja aloitimme sen. Kunnan teknisen toimen työnjohtaja oli myötämielinen asiallemme ja hän kävi ohjaamassa meitä purkutyön turvallisuusasioissa. Olimme saaneet vapaa-aikatoimesta rahoitusta pienhankinnoille. Ensimmäiseksi hankittiin kasvosuojukset ja suojalasit purkutöiden pölysuojaksi. Verkostojemme kautta saimme lainaan tai lahjoituksena muut tarvikkeet: sorkkaraudat, tikkaat, puukot, jätesäkit, työhanskat ja haalarit. Olimme saaneet vapaa-aikatoimelta luvan tilata sähköasentajan poistamaan sähköt purkutyöalueelta. Hän kertoi samalla sähkötöistä ja miten ne huomioidaan purku- ja remonttitoissa.

Kokoontuminen venyi hieman yli ajan, mutta uutta opittavaa oli niin paljon, ettei kukaan poistunut viralliseen päättymisaikaan. Nuoret olivat selvästi muuttumassa kohteista tekijöiksi. Katselimme yhdessä remontoinnin ohjauksesta vastaavan vapaaehtoisohjaajan kanssa nuorten innokasta purkutyötä ja toivoimme, että intoa riittäisi koko projektin ajan.

Kuva 1. Purkutöitä kerhotilassa. Huonekalut odottivat arviota käyttökelpoisuudestaan.

3.2.2 Maaliskuu

Maaliskuun alussa kävimme Maskun kunnan teknisen toimen työpäällikön kanssa läpi nuorten tekemää remontoitisuunnitelmaa. Se oli laadittu yhdessä vapaaehtoisohjaajan kanssa, joka toimi projektissa asiantuntijana rakennus- ja pintaremontointiasioissa. Hän valmensi alan ammattilaisena nuoria käytännön töihin. Työpäällikkö piti suunnitelmaamme hyvänä ja toteuttamiskelpoisena. Nuoret olivat mielissään ammattilaisen antamasta arviosta. Olimme saaneet purkutytöt siihen vaiheeseen, että voimme aloittaa pohjustustyöt maalausta varten.

Maaliskuun toiseen tapaamiseen mennessä saimme Maskun tekniseltä johtajalta luvan ostaa kunnan laskuun rakennustarvikkeita 2000 eurolla. Kävimme ennen tapaamista hakemassa näytepaloja erilaisista kattomateriaalista yhdessä rakennustöiden ohjaajan kanssa. Materiaalin menekin mittaamisen oppiminen oli tuottanut vaikeuksia osallistujille. Nuoria harmitti se, että he eivät olleet opetelleet laskentakaavoja koulussa. Olimme saaneet projektia tukevilta yrityksiltä lainaksi työkoneita: naulaus- ja niittipysyvät, sähkökäyttöisen kulmasahan, pienen sirkkelin ja paineilmakompressorin. Näillä työkaluilla ja materiaaleilla pystyimme aloittamaan nuorten kanssa pintatyökurssin yhdessä remontoitityöohjaajan kanssa.

Maskun kunnasta ilmoitettiin, että meille oli tulossa vierailija seuraavalla kokoontumiskerralla seuraamaan työskentelyämme. Tarkoituksena oli varmistaa se, tarvittaisiinko projektiimme kunnan puolelta virallinen valvoja, koska minulla ei ollut mitään rakennus- tai tekniikka-alan tutkintoa. Nuorten mielestä oli hienoa, että kunta osoitti näin mielenkiintoa tekemisiämme kohtaan.

Maaliskuun viimeiseen tapaamiseen saapui kunnalla työssäoppimista suorittava insinööriopiskelija. Hän oli ystävällinen ja keskusteli meidän kaikkien kanssa projektista ja tarkkaili nuorten työntekoa. Hän lähti ruokatauolla takaisin kunnanvirastotalolle ja sanoi vievänsä viestiä, että työt sujuivat mallikkaasti emmekä tarvitse projektiin valvojaa. Nuoret olivat antaneet kaikkensa aamun tunteina ja kaksi heistä lähti ruokatauolta kotiin lepäämään.

3.2.3 Huhtikuu

Huhtikuun ensimmäisellä tapaamiskerralla aloitin nuorten vapaamuotoiset haastattelut. Neljä nuorta ilmoitti halukkuutensa haastateltavaksi. Haastattelussa meni noin tunti. Tehdessäni haastatteluita, remonttiohjaajaa avusti työssäoppimista suorittava opiskelija, joka oli ennen yhteisöpedagogi opintojaan työskennellyt rakennuksilla apumiehenä. Toisella tapaamiskerralla aloitimme pohjamaalausurakan. Kävimme läpi erilaisia maalaus- tekniikoita ja maalaustyön ergonomiaa. Työtämme kävi katsomassa Maskun kunnan työntekijä, joka vastasi piha-alueiden kunnostamisesta. Hän oli hieman hämmästynyt ja iloisesti yllättynyt, että olimme saaneet nuoret oppimaan ja tekemään töitä.

Seuraavalla kerralla kaivoimme värisuunnitelmat esiin. Pohdimme yhdessä, olivatko värisuunnitelmat vielä ajantasaisia vai haluaisivatko nuoret muuttaa niitä uusien tietojensa ja taitojensa perusteella. Ryhmä oli työnteon lomassa pohtinut sisustusta, värejä ja seinille tulevaa taidetta. He olivat päättäneet, että haluaisivat jättää henkilökohtaisen merkin tai viestin itsestään kerhotilan tuleville käyttäjille. Keskustelujen jälkeen he tulivat siihen tulokseen, että heillä ”vanhoilla” nuorilla oli yhteinen kokemus nuorisotilakäynneistä kuin nykyisillä ja tulevilla kävijöillä. Nuorilla ei ole asuinpaikassaan tiloja joissa he saisivat olla rauhassa, ilman aikuisten tai viranomaisten valvontaa tai ajatuksia siitä, mitä, missä ja miten nuorten pitäisi toimia. He halusivat näyttää ne paikat, jotka he olivat ottaneet omiksi paikoikseen kunnan alueilla. Keinoksi he valitsivat valokuvaamisen ja niistä tehdyt teokset seinille.

Sovimme, että pyydämme huhtikuun viimeiseen tapaamiseen paikalle ammattivalokuvaajan, jonka kanssa suunnitelmia vielä tarkennettiin. Toukokuun ensimmäisellä tapaauskerralla nuoret voisivat käydä valokuvaajan avustuksella kuvaamassa. Siihen asti oli aikaa muistella menneitä ja miettiä niitä paikkoja, rakennuksia ja tunnelmia, jotka olivat itselle tärkeitä teini-iässä.

Huhtikuun viimeisellä tapaauskerralla jatkoimme pohjamaalauksia ja poistimme sadoittain sisäkattoon heiteltyjä, käytettyjä nuuskapusseja. Nuorten puheista huomasin, että he ottivat selkeästi etäisyyttä teini-ikäisten käyttäytymiseen. He keskustelivat siitä, miten nuorena ei aina ymmärrä yhteisten tilojen käytön pelisääntöjä, vaan on vain innoissaan niistä uusista mahdollisuuksista ja oikeuksista, joita lähestyvä täysi-ikäisyys tuo. Valokuvaajan saavuttua kävimme läpi valokuvauksen tekniikkaa, kuvan sommittelua ja muita kuvantekemiseen liittyviä sääntöjä sekä tilanteita, joissa niitä kannattaa rikkoa. Nuoret valitsivat paikkoja, joita halusivat ehdottomasti kuvata. Korviini kantautuvasta keskustelusta päätettiin, että Maskun seurakuntatalon leikkipaikka oli ollut kaikille tärkeä kokoontumispaikka.

3.2.4 Toukokuu

Toukokuun ensimmäisenä maanantaina saimme Maskun kunnasta viestiä, että osan nuorista pitäisi lopettaa projekti kesken ja mennä apulaisiksi kunnan kiinteistöjen pihatoimia tekemään. Kunnasta tulikin työntekijä paikalle ja otti mukaansa kolme nuorta. Saimme onneksi seuraavan viikon aikana neuvoteltua sosiaalitoimen ja kunnan työntekijöiden kanssa asiasta ja nuoret palasivat jo seuraavana maanantaina toimintaan. Olimme siirtäneet valokuvauspäivän toukokuun toiseen tapaamiseen, että kaikki pääsisivät mukaan. Projektin aikataulusuunnitelma päivitettiin vastaamaan työpajatoiminnan aikataulua. Työpajaohjaajan kesäloma alkoi elokuun alussa, joten meillä oli heinäkuun loppuun asti aikaa viedä projekti loppuun.

Toukokuun toisen maanantain aamupäivällä saimme pikakurssin listoittamiseen ammatillisohjaajalta. Ehdimme aloittaa katon listoitusta ja purkaakin kertaalleen väärin tehdyn osion. Ruokailun jälkeen nuoret lähtivät yhdessä ottamaan valokuvia heille tärkeistä paikoista. Yksi nuorista toimi vertaisohjaajana, hän harrasti valokuvausta ja haaveili työstä valokuvauksen parissa. Hän oli juuri saanut uuden objektiivin ja muita lisäosia kameran ja oli innoissaan päästessään testaamaan niitä. Hämmästyimme, kun hän pyöräili jo alle tunnin päästä takaisin pajalle ja sanoi, että kuvat oli otettu. Mikä alkeellinen virhe minulta: kaunis keväinen maanantai, takana rankka viikonloppu ja ohjaaja lupaus,

jotta kuvien ottamisen jälkeen voi lähteä kotiin. Päätimme mennä seuraavalla kerralla nuorten mukaan, jos valokuvia tarvitaan vielä lisää tai valokuvattavia asioita on ollut vähemmän kuin alkuperäisissä suunnitelmissa.

Seuraavalla kerralla lähdimmekin nuorten ja valokuvauksen ohjaajan kanssa kiertämään uudestaan nuorille tärkeitä paikkoja. Olimme kymmeniä uusia otoksia ja kuuntelimme nuorten kertomuksia kuvattavista paikoista. Meillä oli mukana lisävalot ja nuoret toimivat vuorotellen valokuvaajina ja media-assistentteina. Valitsimme ruokataulun jälkeen ne kuvat, joista kerhotilan seinälle tehtäisiin taulut. Nuoret käsittelivät kuvia tietokoneella vielä niin, että ne vastasivat heidän ideoitaan ja sopivat heidän valitsemaansa värimaailmaan tilassa.

Olimme sopineet alkuperäisen aikataulun mukaisesti toukokuun lopulle yhteisen juhla-lounaan. Nuoret olivat valinneet paikaksi Rantakertun, Turussa. Olimme ohjaajien kanssa kyyneleet silmissä siitä miesten tuoksujen määrästä, että nuorten innosta. Kaikki olivat pukeutuneet tilanteen mukaisesti tavallista parempiin vaatteisiin. Kävellessämme Aurajoen rantaa pitkin ravintolaan nuoret muistelivat nuoruuttaan. Yksi osallistujista kertoi maallaneensa työharjoittelussa joskus kauan aikaa sitten Aurajoessa olevia sinisiä veneen kiinnitystolppia. Hän muisteli sitä, miten hankalaa työ oli silloin, kun hän ei ollut vielä tiennyt mitään maalaustekniikasta. Ravintolassa nuoret valitsivat annoksensa ruokalistalta, eivät lounaspöydästä. Onni ja positiivinen ylpeys itsestä juuri käsillä olevassa tilanteessa konkretisoituivat nuorissa.

3.2.5 Kesäkuu

Kesäkuun ensimmäinen tapaaminen muutti ryhmäämme, nuoret saivat opetella ohjaamaan uusia osallistujia. Aloitimme remontin ja sisustuksen viimeistelyvaiheet eli verhojen ompelun ja väripintojen maalauksen. Meille tuli uusi ohjaaja opastamaan ompelutöissä ja kaksi 4H:n kesätyöntekijää tulivat viimeistelytyöhön ryhmän avuksi. Aamupäivä harjoiteltiin ompelamista ja ruokailun jälkeen ryhmä pääsi ohjaamaan kesätyöntekijöitä. Oli hienoa seurata miten he opasivat ja auttoivat kesätyöntekijöitä töiden alkuun.

Olimme koko konseptin keston ajan kertoneet yhteistyökumppaneillemme, yrityksille, kunnalle ja yksityistalouksille, ryhmän nuorista. Siitä miten he olivat pärjänneet tilanteessa ja omaksuneet uusia taitoja. Kesäkuun ensimmäisellä kerralla joimme juhlahahvit hieman haikein mielin. Kaksi nuorta ryhmästä oli työllistynyt konseptin kokeilua tukevassa yrityksessä.

Kesäkuun toisella tapaamiskerralla aloitimme siivoustyön. Emme olleet saaneet kunnasta rahoitusta lattiapintojen uusimiseen. Olimme kehitelleen erilaisia pigmenttiliuosyhdisteitä ja kokeilleet niiden toimivuutta erittäin likaiseen ja kuluneeseen muovilattiaan. Ne olivat kaikki epäonnistuneet. Aloitimme perinteisesti, tanssillisin menetelmin vanhan lian poiston. Riviin järjesty, karhea sieni toisen jalan alle ja musiikki soimaan; hiki ja puhdasta tuli. Tämän jälkeen oli vuorossa vahaus. Menetelmä oli samankaltainen, mutta työasento ergonomisesti hankalampi, konttaus. Tässä vaiheessa kukaan ei halunnut työvaihetta kuvattavan.

Kesäkuun kolmas tapaaminen oli juhannusviikolla ja se sovittiin pidettävän maratontapaamisena. Osallistuminen varsinaisen sovituksen jälkeen oli nuorille vapaaehtoista. Paikalle tuli myös pelihuoneen graffitit toteuttava taiteilija. Hän rohkaisi ja opasti nuoria kokeilemaan maalausta. Kunnan teknisen toimen työntekijät avustivat meitä rakentamaan maalaustelineet ulos, että saimme harjoitella maalausta ulkona. Pelihuoneeseen maalattiin kaksi teosta, joista toinen tehtiin nuorten kanssa ensin vanerilevyille ulkona ja toinen maalattiin suoraan seinään. Sen maalaamisen käytännön työn toteutti taiteilija itse, koska hänellä oli tarvittavat hengityssuojaimet ja muut suojavarusteet. Taulut saatiin vuorokaudessa valmiiksi. Teokset onnistuivat suunnitelmien mukaan.

Juhannuksen jälkeisenä maanantaina nuoret huolestuivat siitä, että saisivatko he kaikki suunnittelemansa työt tehtyä ja asiat opittua ennen projektin loppumista. Kunnostimme ja maalasimme huonekaluja ja kiinnitimme nuorten teoksia seinille. Valokuvat saapuivat juuri sopivasti päivän lopussa ja ryhmän suureksi helpotukseksi valokuvien ja tilan sisustusvärien sävyt olivat samat.

3.2.6 Heinäkuu

Heinäkuun tapaamisissa oli kaikissa lähdön tunnelmaa, onnellista sellaista. Kuun ensimmäisessä tapaamisessa saimme jälleen ilouutisen, yksi ryhmästä oli työllistynyt maanäytevastaavaksi. Heinäkuun toisella tapaamiskerralla pidimme läksiäiset taitavalle ja ammattitaitoiselle käytännöntyön ohjaajallemme. Saimme viime hetken ohjeistusta ja lupauksen, että hän käy vielä syksyllä katsomassa tilassa, että nuorten suunnitelmia on noudatettu myös sähkö- ja muiden ammattilaisia vaativien töiden viimeistelyssä.

Seuraava kerta olikin ryhmän kanssa viimeinen virallinen kokoontuminen. Kävimme läpi yhteistä projektiamme ja sitä mitä kaikkea olimme matkan varrella oppineet. Osallistujat saivat väliaikaiset todistukset kokeilun sisällöstä. Viralliset todistukset jaettaisiin tilan avajaisissa syksyllä, jolloin he olisivat kunniavieraina. Sovimme vielä, että haastattelisin

osallistujia vielä muutaman kuukauden kuluttua tiedustellakseni heidän kuulumisiaan ja saadakseni tietoja heidän elämäntilanteestaan tutkimustani varten.

4 NUORTEN HAASTATTELUT

Neljä projektiin osallistuvista nuorista lupautui haastateltaviksi. Sain heiltä luvan tehdä haastattelusta kirjallisia muistiinpanoja, mutta äänitallennuksen he kielsivät. Olimme nuorten kanssa kaksistaan tilanteissa ja tästä syystä on mahdollista, että muistiinpanoihini on välittynyt jonkin verran omaa tulkintaani, koska puheen nopeus vaihteli haastattelun aikana, enkä aina pystynyt tekemään tarkentavia kysymyksiä rikkomatta haastateltavan puhetta. Kerroin haastateltaville haastattelun alussa, että haluaisin tietoa ja haastateltavan ajatuksia neljästä seikasta: nuoren taustasta, siitä missä kohtaa elämän kaarta nuori itse ajatteli, että asiat olivat alkaneen luisua väärään suuntaan, millaisena nuori näkee tilanteen nyt ja onko hänellä tulevaisuuden suunnitelmia. Haastateltavat antoivat luvan käyttää etunimiään, mutta tunnistettavuuden välttämiseksi kutsun heitä numeroilla, haastateltava 1, haastateltava 2, haastateltava 3 ja haastateltava 4.

4.1. Nuorten taustat ja avainkokemukset

Konseptin kokeilun onnistuminen ei ollut riippuvainen siitä, tiedänpö nuorten taustasta jotain. Toivoin ettei käyttäytymiseni muuttunut haastattelujen jälkeen. Haastatteluissa hain tietoa nuorten käsityksistä omista tilanteistaan ja niihin johtaneista syistä. Oli myös tärkeää saada tietoa siitä, vaikuttivatko nuorten elämäkokemukset heidän kohdallaan konseptin kokeilun tuloksiin.

Haastateltava 1: Vanhemmat olivat eronneet, kun haastateltava oli alle kymmenenvuotias. Äiti lähetti haastateltavan yksityiseen kristilliseen kouluun Turun keskustaan. Koulussa ei opetettu lapsia, kuten peruskoulussa eikä siellä ollut välitunti- tai poissaolovalvontaa. Haastateltava koki olonsa siellä turvattomaksi, koska opettajat olivat hyvin ailahtelevaisia. Nuoret viettivät päivät koulun katolla tupakkaa poltellen. Haastateltava siirtyi tavalliseen peruskouluun seitsemännelle luokalle. Hänellä ei ollut tarvittavia perustaitoja pärjätäkseen siellä, joten hän korvasi opiskelun häiriköinnillä, ettei tunneilla olisi tuntunut pitkäväteiseltä. Hän alkoi käyttää päihteitä samoihin aikoihin, 12 vuotiaana tupakka, 13 vuotiaana ”viina”, 15 vuotiaana ”sauhuttelu” eli hasis ja myöhemmin ammattikoulussa ”piri” eli amfetamiini. 18 vuotiaana huumeista tuli tapa ja myöhemmin hän oli puolisen vuotta riippuvainen amfetamiinista ja alkoi pyöriä piriporukassa. Haastateltava kyllästyi huumehouruiseen elämään ja haki itse ylläpitohoitoon. Päästyään korvaushoitoon hän muutti Maskuun maalle päästäkseen tästä porukasta eroon. Vuoden porukka jaksoi pai-

nostaa häntä takaisin huumeiden pariin kunnes he kyllästyivät. Haastateltavan piti vaihtaa puhelinnumeroa useita kertoja ja poistua sosiaalisesta mediasta. Nykyään ahdistelu on satunnaista. Suvussa on vahva taipumus huumaavien aineiden käyttöön sekä alkoholi että muut päihteet ovat olleet käytössä. Haastateltavan isä kuoli huumeiden yllänostukseen ja monet muut alkoholiin tai siitä seuranneisiin sairauksiin. Haastateltavan mukaan suvussa on vain yksi raitis jäsen, hänen isoäitinsä. Isoäiti onkin hänen esikuvansa ja pitänyt haastateltavan suurin piirtein ihmisenä. Nyt, kun mummu sairastaa dementiaa, hän auttaa puolestaan tätä. Terapiaan haastateltava pääsi oman kokemuksensa mukaan aika myöhään, vasta kun hänelle läheinen serkku ”veti överit” ja kuoli. Silloin jäi uudelleen aloitettu ammattikoulu kesken ja haastateltava oli vuoden sairauslomalla.

Haastateltava ajatteli, että hänen kohdallaan vanhempien avioeron jälkeinen siirto huonosti toimivaan yksityiskouluun oli hänen kannaltaan se avainkohta. Juuri silloin, vanhempien eron jälkeen hän olisi tarvinnut turvallisuutta ja rajoja sekä tunteen siitä, että jotkut asiat pysyvät ennallaan, vaikka kotona kaikki muuttuu.

Haastateltava 2: Vanhemmat erosivat, kun haastateltava oli 12 vuotias. Hän jäi asumaan isänsä kanssa ja alkoi olla luvattomasti poissa koulusta. Kahdeksannella luokalla hän joutui Velkuan perhekotiin, jossa hän oli täysi-ikäiseksi asti. Hän kävi ensin ammatti-instituuttia, erosi ja vaihtoi metsätalouskoluun. Myöhemmin haastateltava keskeytti sen. Hänelle jäi perhekoti vuosistaan ja nuoruuden ”sossukierteestä” auktoriteettikammo ja haastateltava haluaa nykyisin päättää kaikesta elämässään itse. Pari vuotta täysi-ikäistymisen jälkeen meni hyvin. Nyt hän on pahasti nikotiiniriippuvainen, ja jos ei vapaa-ajalla ole syytä olla juomatta, hän juo. Huumeiden käyttö hänellä on satunnaista. Haastateltava ei tuomitse ketään. Hänen isänsä ja pappansa ovat alkoholisteja ja isä avioitui toisen alkoholistin kanssa. Äiti sen sijaan raitistui avioeron jälkeen, muutti pohjoiseen ja meni uusiin naimisiin. Haastateltavan sisko on ehdoton käyttäytymisessään, eikä pidä veljeään lukuun ottamatta yhteyttä perheeseen. Haastateltava harrasti nuorempana aktiivisesti salibandyä, mutta nykyään kroppa ei kestä fyysistä rasitusta. Hän sai polvivamman vuoksi myös armeijasta lykkäystä. Auktoriteettikammostaan huolimatta hän kokee, että ”sossu” on kohdellut häntä periaatteessa hyvin. Hän ei varmaan olisi ilman tukea hengissä. Luottotiedot ovat kuitenkin menneet ja ero on tullut naisuhteissa aina melko nopeasti. Haastateltava kokee syyksi suuren vapaudenkaipuunsa.

Haastateltava on päätellyt omaa kehitystään tarkastellessaan, että alakoulusta yläkouluun siirtyminen ilman aikuisten tukea samana vuonna kuin vanhemmat erosivat, oli liian iso muutos hänen elämässään.

Haastateltava 3: Koulu meni hyvin kahdeksanteen luokkaan asti. Sitten urheilu vei hänet mukanaan. Hän pelasi salibandyä ja tennistä harrastukseksi ja osallistui kaikkeen mahdolliseen kaveriporukan kanssa toteutettuun liikuntaan. Vanhemmat erosivat, kun haastateltava oli kahdeksannella luokalla koulussa. Äiti oli ammatiltaan rehtori ja kun tämä ei ollut enää patistelemassa haastateltavaa koulutehtäviensä tekemiseen, ne jäivät tekemättä. Isä painotti vain matematiikan osaamista. Isän mielestä peruskoulun arvosaanoilla ei ollut mitään merkitystä. Haastateltava jäi isälle avioerossa. Tämä näkyi suoraan haastateltavan peruskoulun päättötodistuksessa. Haastateltava kävi prosessinhoitajan ammattikoulutuksen, mutta ei jaksanut opiskella koulussa. Hän sai huonon todistuksen eikä päässyt jatkokoulutuksen. Hän kävi myös yrittäjäopistoa, mutta keskeytti pian. Haastateltavan on tehtävä erittäin paljon kotitöitä kotona. Isä antaa asua töitä vastaan, mutta ei anna rahaa. Äiti asuu Pöytyällä ja auttaa haastateltavaa mahdollisuuksien mukaan. Ennen eroa perheellä oli hyvä taloudellinen tilanne, mutta se romahti eron jälkeen. Haastateltava hakeutui itse kuntouttavaan työpajatoimintaan, koska koko lihaskunto romahti liiallisen urheilun myötä. Polvet ja selkä ovat heikossa kunnossa. Kotona isä on kiinnostunut vain omasta kunnostaan ja uudesta naisystävästään. Isä on kaikenlaisilla trendikkäillä ruokavalioidella eikä kotona ole muille kunnan ruokaa.

Haastateltava koki, että vanhempien eron jälkeen kukaan ei ollut enää muistuttamassa, että elämässä on muutakin kuin treenit. Isän olisi pitänyt olla tukena.

Haastateltava 4: Haastateltava on käynyt peruskoulun loppuun ja sen jälkeen suorittanut ammattikoulun koneistajalinjan. Hän ei ole pystynyt sitoutumaan mihinkään työpaikkaan kauaksi aikaa. Pisin aika on ollut Ekotorilla seitsemän kuukautta. Hän on aina ollut kiinnostunut tekemisestä ja kyllästyy helposti, jos on luppoaikaa tai teoriaa liikaa. Haastateltava on pyörinyt samassa kaveriporukassa kouluajoista asti. Se on päihteisiin taipuvaista ja viikonloput ovat jo pitkään venyneet. Lähinnä alkoholi on ollut ongelma, huumeiden käyttö on ollut vain satunnaista. He ovat keskenään myös hyviä ystäviä. Haastateltava harrasti pienenä jalkapalloa ja muuta urheilua, nykyään kiinnostus on loppunut kaikkeen. Talvet ovat kuluneet nettipelien seurassa, ainoastaan kalastukseen on riittänyt vielä innostusta. Sosiaalipalveluissa hänellä on ollut huono ”naamakeroin”. Hänelle on tarjottu aina vain kuntouttavaa toimintaa, sellaista mistä hän ei itse ole ollut kiinnostunut. Haastateltava kokee, että kurseille on tarvittu osallistujia, että ne toteutuisivat. Hänellä ei ole

myöskään ollut oikein varaa käydä töissä. Palkka tarjotuista töistä on ollut niin huono, että matkakulujen ja asumistuen jälkeen käteen jäänyt tulo olisi laskenut. Samoista syistä kaikki maksavat harrastukset ja hovit ovat jääneet pois. Haastateltava kävi ennen esimerkiksi konemusiikkikeikoilla, mutta niihin ei ole ollut enää varaa. Perheen tuki on ollut tärkeä jaksamisen kannalta, varsinkin äidin.

4.2. Tilanne haastattelun aikaan (kevät 2016)

Haastateltava 1: Tällä hetkellä tämän ryhmän lisäksi haastateltava on työkokeilussa. Jos hän onnistuu siinä, niin hänen on mahdollista päästä työllistämistukikelpoiseksi. Haastateltava seurustelee ja tyttöystävä opiskelee lääkäriksi. Suhde perustuu avoimuuteen eli haastateltavan tausta on tyttöystävän tiedossa. Haastateltava syö tällä hetkellä mielialalääkkeitä. Hän on kyllästynyt huumeisiin ja huumaaviin lääkkeisiin. Hän on saanut viimein hyvän, hänelle sopivan terapeutin. Hän toimii isoäidin tukihenkilönä.

Haastateltava 2: Haastateltava asuu yksin eikä hänellä ole tyttöystävää. Vuokrasopimus loppuu pian ja näyttää hankalalta saada uutta asuntoa, kun luottotiedot eivät ole kunnossa eikä ole ketään joka takaisi vuokranmaksun. Haastateltava ei jaksaa ajaa asioitaan, eikä politiikka kiinnosta. Ainoastaan kansalaisaloitteeseen osallistuminen kiinnostaisi, jos se toimisi esimerkiksi suvaitsevaisuuden puolesta. Haastateltavan pitäisi mennä armeijaan, mutta hän kokee olevansa liian vanha sinne 22 vuotiaana.

Haastateltava 3: Haastateltava ei käytä mitään päihteitä. Tavoitteena on tällä hetkellä päästä kuntouttavasta työtoiminnasta ”oikeaan työtoimintaan”. Hän katselee televisiosta dokumentteja ja matkustelee äidin uuden perheen kanssa. Isän kanssa on riitaisaa. Haastateltavalla on uusi, mukava tyttöystävä, joka on myös tosi rento. Köyhyys riipii.

Haastateltava 4: Haastateltavalla on mennyt kevät vähän paremmin kuin ennen. Perhe tukee tätä toimintaa. Nyt juuri on alkanut pikkuhiljaa tuntua siltä, että ”kaikki vois olla ihan jees”.

4.3 Tulevaisuuden toiveet

Haastateltava 1: Haastateltavan tavoite ja toive tulevaisuudessa oli saada ensin työllistämistuettua työtä ja sen jälkeen sellainen työpaikka, josta saisi sen verran palkkaa, ettei tarvitsisi enää anoa tukia. Tyttöystävän kanssa olisi mukavaa säilyttää hyvät välit. Jos joskus olisi onnea saada oma perhe, niin sen kanssa olisi hienoa asua maalla.

Haastateltava 2: Ei oikein tulevaisuuden toiveita. Enemmän rahaa, sillä saa kaikki.

Haastateltava 3: Haastateltava haluaisi asua maalla omakotitalossa, jonka hän voisi rakentaa itse. Hän voisi mennä kirkossa naimisiin, on alkanut kello tikittää. Tavoitteena on solmia vakava suhde ennen 25 vuotissyntymäpäivää. Haastateltava on suunnitellut viime aikoina jotain kokkaamiseen ja leipomiseen liittyvää tekemistä tai vastaavaa harrastuksen elvyttämistä. Hän on nuorempana soittanut kitaraa ja riimitellyt hip-hoppia. Kaikkea käsillä näpräämistä, hän on hyvä kädentaidoissa.

Haastateltava 4: Haastateltava haluaa tehdä jotain ruumiillista työtä. Hänellä on tavoitteena oppisopimus rakennusalalle. Olisi myös kiva löytää naisystävä, sellainen kiva tyyppi. Ei ole väliä siitä mistä päin maailmaa tämä olisi kotoisin. Lottovoitto tai työpaikka olisi myös kiva, että voisi perustaa perheen.

4.4. Olisiko joku voinut auttaa?

Nuorten kanssa keskustelimme tekemisen lomassa usein siitä, olisiko joku voinut auttaa heitä tai heidän perheitään, ja näin estänyt nuorten syrjäytymiskehitystä. Nuoret pohtivat asiaa myös keskenään ja keskustelivat siitä, minkälaisia neuvoja he nyt hieman vanhempina antaisivat nuorille, jotka ovat samassa tilanteessa kuin he itse aikanaan olivat. Omasta aikuisen ja ohjaajan näkökulmasta nuorten kertomuksissa oli montakin kohta, joissa apu ja tuki olisivat voineet korjata tilannetta. Varmaahan mikään ei ole, koska jokaisen sisäinen reagointimalli on erilainen. Toiset vaativat vanhempien avioeron tai muiden vaikeuksien jälkeen pitkänkin ajan, jolloin olosuhteet pysyvät mahdollisimman muuttumattomina. Suomen kasvatus- ja perheneuvonta ry:n sivuilla kerrotaan, että tutkimuksissa on todettu, että lapset tarvitsevat keskimääräisesti kaksi vuotta toipumiseen vanhempien avioeron jälkeen. Joillain lapsilla toipuminen erosta kestää jopa kahdeksan vuotta. (Niemelä & Kääriäinen 2008.) Vanhemmat eivät useinkaan huomaa lapsen tarvitsevan kauan aikaa erosta toipumiseen, sillä heille ero voi alkukaaoksen jälkeen olla positiivinen muutos elämässä. Väestöliiton sivujen mukaan lapsen toipumista auttaa, jos samaan aikaan ei tule useita muutoksia. Jos näin käy, lapsen ja nuoren riski syrjäytyä moninkertaistuu. (Eron lapselle aiheuttamista stressitekijöistä 2017.)

Haastateltavista kaikki olivat kokeneet vanhempien avioeron. Samaan aikaan oli tullut useita muutoksia avioeron lisäksi: koulun vaihtoa, harrastusten loppumista, muutto, taloudellisen tilanteen muutos, perheen riitautumista ja vanhempien uusia kumppaneita. Jälkeen päin voi vain arvailla, olisiko yksittäisiin muutoksiin tai tilanteisiin puuttuminen auttanut. Haastateltava 1:n kohdalla koulun, joka oli ainoa päihteetön ”aikuinen”, isoäidin

lisäksi, turvan puuttuminen oli todennäköisesti merkittävä asia syrjäytymiskehityksen alkamisessa. Varmaa tulosta ei saa näin lyhyen projektin ja haastattelun avulla. Pitäisi tutkia enemmän haastateltavien taustaa ja elämäkokemuksia sekä niihin liittyviä tilanteita haastateltavien lähipiirissä. Yksi projektiin osallistuvista nuorista totesi purkutyön lomassa, että kaikki toimenpiteet ovat kuin ruokavalio: toinen voi sillä hyvin ja toinen oksentaa.

5 OHJAAJAN MERKITYS

Pohdin itseäni ohjaajana ja luovana tuottajana ennen projektin käytännön toimien aloittamista. Olen muutaman viime vuoden ajan toiminut käytännön ohjaajana, eli henkilönä, joka on läsnä ohjaustilanteissa, vain lyhyissä, korkeintaan kuukauden kestävässä projekteissa. Ohjaustyötä olen tehnyt pääasiassa asiantuntijaohjaajana, olen ohjannut jonkin tietyn osuuden isommasta kokonaisuudesta. Toiminnanjohtajan roolissa olen tehnyt luovan tuottajan tehtävää lähinnä niin, että olen yksin tai yhdessä muutaman asiantuntijan kanssa kehittänyt uuden projektin tai palvelun, sen jälkeen roolittanut tehtävät ja vastannut johtamisesta useimmiten etänä tai vain satunnaisesti läsnäolevana. Käytännön ohjaustyöstä ja konseptien hiomisesta toimiviksi ovat vastanneet muut.

Projektin alussa minua lohduttivat omat ja ystäväni kokemukset ohjattavana olemisesta. Muistojemme mukaan enemmän kuin ohjaajan persoonan ominaispiirteet, vaikuttaa se miten hän ohjaa. Kun ihminen on kasvanut, kehittynyt ja elänyt suurin piirtein yhteiskunnan sisällä ja menestynyt vähintään kohtalaisesti, sillä kuka hänen ohjaajansa tai opettajansa on ollut, ei ole kovin suurta roolia pärjäämisessä. Ohjaajalla on suurempi merkitys silloin, kun ohjattava on jollain lailla kyvyiltään heikko, toisin sanoen hänen toimintakykynsä on ohjaukseen tullessa tilapäisesti tai pitemmän aikaa keskitasoa matalampi. Silloinkin on hyvä pitää mielessään omasta ohjaajan roolistaan se, että näissä tapauksissa ohjaaja on rinnallakulkija ohjattavan matkalla kohti omia vahvuuksiaan. Rinnallakulkijan roolin tärkeyttä ei voi liioitella.

Sinikka Ojanen kirjoittaa Ohjauksesta oivallukseeseen -kirjassaan (2017), että ohjauksessa pitäisi aina pyrkiä antamaan ja luomaan tilaa ohjattavalle, jotta tämä löytäisi itsestään persoonallisuuden kokevan puolen lisäksi tutkivan puolen. Pohdin ennakkoon sitä, miten pystyn toteuttamaan tämän kokeilussa, joka perustuu sille, että osallistujat johtavat projektia eteenpäin. Me, minä ja muut mukana olevat ohjaajat asettelemme astinkiviä

upottaviin kohtiin. Osaisinko olla tarpeeksi muovailtava ja muovautuva tilanteesta toiseen? Aikuisena tunsin itseni ja heikot kohtani: väsyneenä ja kiireisenä tulkitsen helposti toisen puolesta, en jaksanut kuunnella. Asiantuntijatieto pyrkii ulos ja lannistaa tärkeimmän asiantuntijan, kokijan. Kuukausia kestävä kokeilun ajan minun tehtäväni oli olla monitoimityökalu, mielellään hyvä sellainen, välikappale, moneen tekoon ja käteen so-piva. Ohjaajan vastuulla on olla herkkä niille hetkille, jotka ovat osallistujan minäkuvan muovautumisella tärkeitä, hetkille jolloin osallistuja oivaltaa jotain. Oivaltaminen voi ta-pahtua heti, nykyhetkessä, tai myöhemmin palatessa hetkeen. Ohjaaja luo näitä hetkiä yhdessä ohjattavien kanssa. Hän tuo niihin omat arvonsa, historiansa, tietonsa ja tai-tonsaa. Ohjattava liittyy uudet taidot ja tiedot omaan historiaansa ja antaa niille merkityk-siä ja rakentaa tietään eteenpäin.

Tanskalainen teologi ja filosofi Søren Kierkegaard 1813-1855 on alun perin kirjoittanut paljon lainatun lauseen: ”Auttaakseni jotakuta minun on tuki ymmärrettävä asiasta enem-män kuin hän, mutta ennen kaikkea minun on ymmärrettävä, mitä hän ymmärtää. Jos en siihen pysty, ei auta, että tiedän tai osaan enemmän kuin hän”. Vaikka Kierkegaard tarkoitti tässä lähinnä järjen ja tiedon suhdetta tunteeseen ja uskoon, pidän lausetta pe-rusohjeena ohjaajan roolissa olevalle.

Kokoontuminen oli viikoittain maanantaiaamuisin ja se tuotti projektin alkupuolella hie-man vaikeuksia. Osalla osallistujista oli päihdeongelma ja maanantaiaamuna kokoontu-minen vaati heiltä tahdonvoimaa ja muutama osallistuja olikin heikossa kunnossa viikon-lopun päihteiden käytön vuoksi. Muut osallistujat vitsailivat heille asiasta ja he pohtivat yhdessä syitä sille, miten erilaiset teot ja tavat vaikuttavat arkipäivän asioihin. Kaikki osallistujat suhtautuivat ohjaajiin viimeistään kokeilun puolen välin jälkeen rennosti ja tasa-arvoisesti, mutta kunnioittaen.

Havainnointien aikana osallistuin keskusteluihin normaalisti tilanteiden niin vaatiessa. Usein esimerkiksi päihteiden käytöstä tai muusta nuorten elämää koskettavasta asiasta saatiin parhaat keskustelut aikaiseksi tekemisen lomassa. Yritin näissä tilanteissa syn-tyneissä keskusteluissa olla läsnä tuomatta liikaa mukaan ohjaajan rooliin usein liittyvää yhteiskunnallista viestiä siitä, mikä on sallittavaa ja mikä ei. Pyrin omalta osaltani pitä-mään keskustelun avoimena ja keskinäistä hyväksyntää viestivänä. Tutkimuksia ope-tusharjoittelun ohjauksesta -teoksessa Sinikka Ojanen (2003) selittää avoimen dialogin käsitettä seuraavasti:

Avoim dialogi on ihmettelevää ja todellisuuden salaksi jättävää. Aidossa dialogissa ihmisen äly tai tahto ei ohjaa suhteutumista toiseen ihmiseen, vaan toisen annetaan olla sellainen

mitä hän on. Hyväksyminen merkitsee toisen ihmisen varauksetonta kunnioittamista, ja jatkuvasti muuttuvan todellisuuden oivaltamista. Avoin dialogi edellyttää avoimuutta omaan kaikinpuoliseen kokemukseen sekä avointa ja kiinnostunutta toisen kuuntelua Toisena. Tekninen dialogi perustuu rajoittuneeseen tarkkaavaisuuteen, joka todellisuudessa ei juuri kuuntele toista eikä suhtaudu toiseen hyväksyvästi ja arvostavasti. (Ojanen 2003, 17.)

Luovan tuottajan työhön konseptin kokeilu antoi mahdollisuuden olla fyysisesti läsnä koko projektin ajan. Tarkastelin toimintaa monesta eri roolista samaan aikaan. Kokeilu antoi itselleni realistisen kuvan siitä miten pienet muutokset tekemisessä verrattuna siihen, miten alun perin on ennakoitunut asioiden menevän, muuttivat toimintaa. Neuvotelimme monta kertaa kokeilun aikana yhteistyökumppanien kanssa, että sain heidät pysymään konseptin mukaisessa toiminnassa. Projekti oli avartava kokemus ja onnistuinkin siinä työroolissani hyvin, mutta moninaiset roolini veivät kovasti aikaa ja energiaa työkentelystä. Ammattiherkkyyden ylläpitämiseksi näin pitkän projektin käytännön töissä ja kontakteissa mukana oleminen antoi uudenlaista taitoa johtaa ja kehittää omassa työssäni toimintaa.

6 KOKEILUN TULOKSET

Kartoitin osallistujien tilannetta puoli vuotta kokeilun päättymisen jälkeen tammikuussa 2017. Kaikki osallistujat olivat yhteiskunnan kannalta tarkasteltuna parantaneet omaa tilannettaan verrattuna tilanteeseen haastatteluhetkellä. Kolme osallistujaa oli työllistynyt ”oikealla” työsopimuksella, ei siis työkokeiluun tai vastaavaan toimenpiteeseen. Kaksi oli saanut työllistämistuella tuettua työtä, toinen Maskun kuntaan ja toinen kolmannen sektorin pariin. Yksi osallistujista oli saanut sosiaalitoimesta toivomansa sitoumuksen työpajatoimintaan vuodeksi. Yhtä osallistujista en tavoittanut. Kuulin projektissa mukana olleilta, että hän oli hakenut vanhaan opiskelupaikkaansa saadakseen jatkaa keskeytyneitä opintojaan. Varmuutta asiasta en saanut, sillä hän oli muuttanut ja puhelinnumero oli vaihtunut.

Tulokset olivat samansuuntaisia tai hieman parempia kuin opetus- ja kulttuuriministeriön vuodelta 2015. Siinä nuorista 25% jäi työttömiksi ja 25% lopetti toiminnan kesken. Loput työllistyivät työllistämistuella, jatkoivat työpajatoiminnassa tai lähtivät opiskelemaan (Bamming & Hilpinen 2016). Kokeilussamme kukaan ei luopunut kesken prosessia. Tuloksia ei voi kuitenkaan verrata tasa-arvoisesti, koska tähän kokeiluun osallistui vain pieni määrä nuoria.

Ryhmässä osallistujien ulkoinen olemus ja tilanteissa läsnä oleminen muuttuivat selkeästi positiivisempaan suuntaan kokeilun aikana. Ilo, onnellisuus ja valo näkyivät välillä ironisen ja kyynisenkin nuoren pinnan alta. Hienointa olivat muutokset nuorten kertomuksissa omista tekemisistään: kokeilun alussa kukaan ei ollut omasta mielestään tehnyt mitään merkittävää tai edes sellaista, jossa olisi oppinut mitään tärkeää oman elämänsä suunnittelemiseksi. Huhti-toukokuusta lähtien nämä samat nuoret saivat takaisin oman elämänsä merkittävyyden menneisyyden tekemisestä. Aikaisempaan verrattuna he olivatkin tehneet paljon ennen kokeilua: maallanneet merkkipaaluja veneilijöille, sanoittaneet bändeille kappaleita, sämplänneet, toimineet tukihenkilöinä kavereiden raitistumispolulla, solmineet katkenneita suhteita perheeseen ja paljon muuta. Selkeä ylpeys itsestä ja nuoren toiveisuus tulevaisuudesta oli tullut mukaan keskusteluihin.

7 LOPUKSI

Konseptin kokeilu itsessään onnistui kiitettävästi. Taidelähtöiseen toimintaan sekä osallistujan omaehtoiseen mukanaoloon perustuva toiminta tällä konseptilla toimi hyvin sekä osallistujien motivoinnissa mukana olemisen että tekemisen ja oppimisen suhteen. Nuoret saivat suunnitelmansa toteutettua ja väliaikaiset todistukset osallistumisestaan ja oppimisestaan. Viralliset todistukset jaettiin tilan avajaisissa joulukuussa 2016. Avajaisissa oli paikalla 86 nuorisotilan käyttäjää ja kunnan edustajat. Näin konseptissa mukana olleet saivat myös julkista kiitosta. Heistä oli myös juttu paikallislehdessä, mikä oli osallistujien lähipiirille merkittävä asia. Tammikuun kuulumiskierrosten keskusteluissa nuoret kertoivat, että esimerkiksi kahden osallistujan isovanhemmat olivat sanoneet, että murhe nuoren tulevaisuudesta oli hieman pienentynyt, kun nuori oli julkisesti esillä positiivisessa valossa.

Kokeilun onnistumisessa oli tärkeätä se, että nuorten taustoja kartoittavat haastattelut olivat vasta pari kuukautta projektin alkamisen jälkeen. Kahdella nuorella oli takanaan tavanomaista vaikeampia ongelmia ja sain itseni kiinni muutaman kerran haastattelun jälkeen pohtimasta nuoren kanssa toimiessani sitä, miten noin vaikeita asioita läpi käynyt nuori pystyisikään selviämään esimerkiksi oman ryhmänsä johtamisen vastuusta jossain tietyssä työvaiheessa.

Nuoret saivat valmiiksi nuorisotilan sisätilaremontin purkutöineen. He suunnittelivat sisustukset, tuottivat yhdessä ammattitaitelijoiden kanssa taideteokset tilaan, oppivat toimimaan ryhmässä ja kaikki saivat tukea ja voimaa toisistaan. Jokainen pääsi myös hie- man eteenpäin tulevaisuudensuunnitelmissaan. Konseptin onnistumista edesauttoi pal- jon se, että me, jotka tekemistä ohjasimme, olimme siinä mielessä ulkopuolisia, ettemme olleet tulleet sosiaalitoimiston, kunnan tai työvoima- ja elinkeinotoiminnan kautta. Emme siis enakkoon olleet lokeroituneet nuorten mielessä mihinkään tiettyyn rooliin. Meille toimijoille taas se, että saadaan kunta, oppilaitos tai joku luotettava kumppani yhteistyö- hön, moninkertaistaa resurssit. Yhteistyökumppanille oli hankkeesta paljon hyötyä: ajan- jakson tulokset työpajatoiminnasta olivat erinomaiset, kunta sai remontoitua nuorisotilan edullisesti ja työpajanuorille oikeaa mielekästä tekemistä. Kunta pääsi myös mukaan EU-hankkeeseen, jossa jaetaan hyviä käytäntöjä nuorisotyöttömyyden alentamisessa erinomaisen tuloksellisella työpaja- ja etsivän nuorisotyön toiminnallaan, joista tämä kon- septin kokeilu oli yksi osa. Konseptin vahvuus on se, että se itsessään sisältää muutok- sen ja on muokattavissa osallistujien ja toteuttajien tarpeiden mukaan.

LÄHTEET

Bamming, R. & Hilpinen, M. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry ja opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016. Työpajatoiminta 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 26. Opetus ja kulttuuriministeriö.

Eron lapsille aiheuttamista stressitekijöistä. 2017. Väestöliitto. www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/lapset_ero_stressitekijat (viitattu 8.7.2017)

Hemgård, M. 2016. Vahvuudet näkyviksi: digitaalinen tarinankerronta osana nuoria aktivoivaa ryhmätoimintaa. Medianomi YAMK -opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBNFI:amk-2016091114163> (viitattu 1.10.2017)

Korhonen, P. 2013. Taidelähtöiset menetelmät. <https://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/taidelahtoiset-menetelmät>. (viitattu 9.7.2017)

Myllyniemi, S. 2009. Taidekohtia – Nuorisobarometri 2009. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 97. Helsinki: Opetusministeriö: Nuorisotutkimusseura.

Niemelä, S & Kääriäinen, A. 2008. Millan isä ja äiti eroavat – miten auttaa lasta vanhempien erotessa. Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto. www.suomenkasvatus.fi/lapsen-tukeminen-vanhempien-erotessa (viitattu 8.7.2018)

Ojanen, S. 2017. Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian käsittelyä. Palmenia-sarja, osa 62. Helsinki. Palmenia.

Ojanen, S, 2003. Ohjausteorian kehittäminen. Ohjauksesta oivallukseen. Tutkimuksia opetusharjoittelun ohjauksesta. Teoksessa Silkelä, R. (toim.) Suomen harjoittelukoulujen vuosikirja N:o1. Suomen harjoittelukoulut. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Palola, E. & Hannikainen-Ingman, K. & Karjalainen, V. 2012. Nuoret koulutuspuodokkaat sosiaalisen asiakkaana -tapaustutkimus Helsingistä. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Raportti 29.

Sandberg, O. 2015. Hallittu syrjäytyminen. Miten syrjäytymisestä muodostui lähes jokaiseen meistä ulottuva riski. Akateeminen väitöskirja. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteen yksikkö. Tampereen yliopisto. Tampere: Suomen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Sen, A. 2002. Rationality and freedom. The Belknap Press of Harvard Universitypress.

Törrönen, M. & Vornanen, R. 2002. Emotionaalinen huono-osaisuus peruskoululaisten korostamana syrjäytymisenä. Nuorisotutkimus, 4, 33- 42.

Yle uutiset 19.9.2013, päivitetty 24.9.2013. Syrjäytynyt nuori ei enää unelmoi. <https://yle.fi/uutiset/3-6839757> (viitattu 16.9.2016)